

επίσης απάντηση σέ δύο άλλα ζητήματα, πού ἔχουν τήν τάση νά ἐπανερχονται κάθε τόσο στή βιβλιογραφία. Τό ἕνα ἀναφέρεται στόν χαρακτήρα τοῦ κειμένου Ε ὡς δῆθεν καταγραφῆς – καί μάλιστα στήν Κρήτη – μιᾶς μορφῆς τοῦ ἔπους πού μέχρι τότε μεταδιδόταν προφορικά. Σέ καμιά περίπτωση, ὑποστήριξε πολύ πειστικά ὁ Ἄλεξιου, δέν θά μποροῦσε ἡ προφορική παράδοση νά διασώσει, οὐσιωδῶς ἀναλλοιώτα, τόσα πολλά ἱστοριογεωγραφικά στοιχεῖα, καθώς καί τόν ἀμιγῶς βυζαντινοαραβικό χαρακτήρα τοῦ ἔργου, χωρίς προσιμῆξεις φραγκικῶν καί τουρκικῶν στοιχείων.

Τό δεύτερο ζήτημα ἀναφέρεται στήν προτεραιότητα τῆς δημῶδους ἢ τῆς λόγιας μορφῆς τοῦ ἔπους καί, ἀντίστοιχα, στή γλώσσα καί τόν τρόπο τῆς ἀρχικῆς του σύνθεσης. Ἡ συγκριτική ἀνάλυση τοῦ Ἄλεξιου δείχνει πέρα ἀπό κάθε θεμιτή ἀμφιβολία ὅτι ἡ σύνταξη Γ εἶναι διασκευῆ ἑνός δημωδέστερου κειμένου ἐπὶ τῷ ἀρχαικώτερον – ἂν καί ἡ ἀρχαιομάθεια τοῦ διασκευαστῆ εἶναι συζητήσιμη – καί ὄχι τῷ ἀντίστροφο, ὅτι εἶναι τάχα ἡ πλησιέστερη ἐκδοχή πρὸς μιᾶν ἀρχική, λόγια σύνθεση σέ ἀρχαία ἢ ἀρχαϊκή γλώσσα, τῆς ὁποίας διασκευῆ καί ἐξέλιξη πρὸς τὸ δημωδέστερο (ἴσως καί μέσω ἑνός σταδίου προφορικῆς μετάδοσης) θά ἔπρεπε νά θεωρηθεῖ ἡ σύνταξη Ε.

Σχετικά τώρα μέ τήν ἀρχική σύνθεση καί μορφή τοῦ ἔπους, ὁ Ἄλεξιου ἀκολουθεῖ μιᾶ λογική, μέση ὁδὸ. Δέχεται δηλαδή ὅτι τόσο τὰ πολυάριθμα λόγια γλωσσικά στοιχεία πού ἐμφανίζει καί ἡ σύνταξη Ε, ὅσο καί τὰ ἀκόμα περισσότερα λαϊκά, συμπεριλαμβανομένης καί τῆς ἀφθονίας τῶν λογοτύπων, πού χαρακτηρίζουν τὸ ὕφος τῆς Ε ἀλλά ἀπουσιάζουν ἀπὸ τῆ διασκευῆ Γ, συναντῶνται ὀργανικά καί ἀνάγονται στήν ἀρχική σύνθεση τοῦ ἔργου· ἡ σύνθεση αὐτὴ συντελέστηκε γραπτῶς, στή μεσαιωνικὴ μικτὴ γλώσσα πού ἐμφανίζουν γενικά τὰ δημῶδη – ὅπως λέγονται, ὡστόσο – ἔργα τῆς ὑστεροβυζαντινῆς γραμματείας, ἀπὸ τὸν ἰβ' αἰῶνα καί πέρα⁵. Ἀπορρίπτονται, ἐπομένως, ἔτσι οἱ δύο «ἀκραῖες» θέσεις: καί ἡ θεωρία τοῦ λαϊκοῦ προφορικοῦ ἔπους (Ν. Γ. Πολίτης, Σ. Κυριακίδης, Κ. Krumbacher, Η. Grégoire), γιατί δέν ἐξηγεῖ ἱκανοποιητικὰ τὴ διατήρηση τῶν ἱστορικῶν ἐξακριβώσιμων ἀναμνήσεων, ὀνομάτων καί πραγμάτων, καί, γιὰ τὸν ἴδιο λόγο, ἡ θεωρία τῆς λόγιας ἐπικῆς σύνθεσης, ἐπειδὴ ἡ ἀρχαικότερη ἀπὸ τίς σωζόμενες ἀνασυντάξεις τοῦ ἔπους (Γ) ἔχει φθεῖρει αὐτὰ τὰ ἴδια ἀκριβῶς ἱστορικά στοιχεῖα, ἄρα εἶναι νεότερη ἀπὸ τὴ δημῶδη σύνταξη Ε.

Λογικὴ καί πιθανὴ καθὼς εἶναι ἡ τοποθέτηση αὐτὴ τοῦ Ἄλεξιου, ἀφήνει ὡστόσο κάποια ἐρωτηματικὰ σχετικά μέ τὸν λογοτυπικὸ χαρακτήρα τοῦ ἔργου καί τὴ σχέση του μέ τήν ἐπική, ἥρωικὴ ποίηση τῶν βυζαντινῶν χρόνων. Οἱ λογοτύποι ἀπὸ μόνοι τους δέν σημαίνουν ὅτι ἕνα ἔργο ἔχει συντεθεῖ προφορικά (ἐκτός κι ἂν σχηματίζουν συστήματα βασισμένα στήν ἀρχὴ τῆς ἐπικῆς οἰκονομίας, ὅπως εἶναι, π.χ., τὰ ὀνόματα καί ἐπίθετα τῶν θεῶν καί ἡρώων στόν Ὅμηρο, ὅπου πολὺ σπάνια συναντοῦμε μετρικὰ ἰσοδύναμες φόρμουλες, πού μποροῦν νά ἐναλλαχθοῦν στήν ἴδια θέση τοῦ στίχου), καί εἶναι γνωστό ὅτι λογοτύποι ἀπαντοῦν σέ ὅλα ἴσως τὰ ἔργα τῆς δημῶδους μεσαιωνικῆς γραμματείας, πού στήν πλειοψηφία τους ἔχουν συντεθεῖ μέ τὴ βοήθεια τῆς γραφῆς. Στὴν περίπτωσι ὅμως τοῦ *Διγενῆ*, ὁ ἐπικός χαρακτήρας τοῦ

5. ΒΔΑ, σσ. οζ' κέ., ζ', ρ'.